

Лазебна Н. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
Запорізького національного технічного університету

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ГАЛУЗІ ІНФОРМАТИКИ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. В статті розглянуто прагматичний аспект сучасних англомовних текстів галузі інформатики та комп'ютерних технологій; проаналізовано їх граматичні, лексичні та стилістичні особливості та шляхи їх передачі українською мовою.

Ключові слова: прагматика, англомовний комп'ютерний текстопростір, образність, буденне знання, наукове знання.

Питання еквівалентності та адекватності залишаються у центрі уваги сучасних лінгвістичних студій. В.Н. Комісаров визначає прагматичний аспект або прагматику перекладу як вплив на процес та результат перекладу у зв'язку з необхідністю відтворити прагматичний потенціал оригіналу та прагненням забезпечити бажаний вплив на реципієнта [7, с. 210]. **Актуальним** на сьогодні є виявлення прагматичних настанов авторів сучасних англомовних текстів галузі інформатики та комп'ютерних технологій. Сучасні англомовні тексти галузі інформаційних та комп'ютерних технологій поєднують в собі як наукове, так і буденне типи знань (А. Вежицька, Л. О. Манерко, Б. М. Головін, Р. Ю. Кобрін та ін.). Проміжне існування такого типу текстів є ще досі невирішеним (В. Лабов, Д. Метъсон). Тим самим, можна стверджувати про формування *англомовного комп'ютерного текстопростору* (АКТП надалі). АКТП – це набір текстів, що виникають у процесі і результаті усно-письмової взаємодії учасників комунікації, опосередкованої комп'ютерними технологіями, або тематично з ними співвіднесеними текстами, що характеризується соціокультурною специфікою ситуації спілкування, когнітивними і лінгвальними компетенціями учасників такого типу комунікації [10, с. 139].

Метою статті є аналіз прагматичного аспекту текстів АКТП через виявлення їх граматичних, лексичних та стилістичних особливостей, а також шляхів збереження прагматичних настанов англомовних авторів АКТП під час перекладу українською мовою.

Зважаючи на необхідність встановлення прагматичного потенціалу АКТП, звернемося до Е. Бенвеніста, який підкреслив необхідність визначення ступеня суб'єктивності дискурсу [5, с. 54]. Таке твердження Е. Бенвеніста є одним із основних для подальшого дослідження адже автори англомовного комп'ютерного текстопростору виражають свої власні характеристики і судження в мові англомовних комп'ютерних текстів. Наприклад: «*By clicking on anyone of the four navigation «buttons», which are labeled as «assembly line», «switches» «keypad», and «high tech», users will be directed to pages with exactly the*

same contents. One can argue that this is redundant and not suitable for efficiently access in gin formation» [12]. – «Клікаючи на одну із навігаційних «кнопок», які називаються «лінія складання», «перемикачі», «кнопкова панель», «високі технології», користувачі будуть направлені на сторінки із відповідним змістом. Можливо стверджувати, що ці дії є надмірними і непідходящими для ефективного доступу до інформації» (перекл. автора). У цьому уривку автор тексту виражає своє ставлення до дій користувача ПК. «*Redundant*», «*not suitable*» позначає досл. «надмірні» та «непідходящі» дії користувача. Модальна насиченість цього уривка говорить про те, які дії необхідні для користувача ПК в певній ситуації для досягнення певної мети. Перекладачеві необхідно передати модальну насиченість аналізованого уривку задля збереження прагматичної настанови автора.

Розглянемо інший ілюстративний приклад: «*While a fast processing computer is a good computer, a fast computer is also one that allows us to carry out multiple processes, to simultaneously open up multiple windows, to do things like quadruple boot»* [15]. – «Комп'ютер, який швидко оброблює інформацію, є гарним комп'ютером. Швидкий комп'ютер може виконувати численні процеси і одночасно відкривати численні вікна, робити речі, як, наприклад чотирикратно перезавантаження» (перекл. автора). В цьому уривку наведено характеристики «гарного комп'ютера», такі як «багаточисленні процеси, вікна», «чотирикратно завантаження». Тобто, динамічність підкреслюється численними діями, процесами і т. ін. В тексті перекладу зберігаються характеристики динамічності ПК, які, на думку автора, підтверджують його ефективність та багатоспрямованість.

Семантичні та граматичні відносини, що реалізуються висловлюваннями текстопростору, є відображенням взаємодії мовних актів та дій у реальному житті. Згідно із А. Б. Кутузовим, існують такі правила: наслідування, інтерпретації і породження [9, с. 40]. Отже, правила наслідування направляють низку мовленнєвих актів і узгоджують правила породження. У процесі комунікації мовець контролює свій «вихід», співвідносить його із правилами тлумачення, що уможливує розуміння мовленнєвих актів для перекладача. Необхідно підкреслити, мова йде не про висловлювання, а про акти як мінімальні одиниці комунікації, оскільки, за словами В. Лабова, «...не існує простих взаємодозначних відносин між діями і висловлюваннями»

[13, с. 32]. В. Лабов спирається на те, що кожен індивід володіє своєю власною точкою зору, а також індивідуально орієнтується у світі, спираючись на власний досвід. Це твердження можна проілюструвати таким прикладом:

«So how do we start fixing [spam]? Clearly, technical approaches are part of the solution. Apple and Microsoft have pretty good but far from flawless filters in their mail clients. Measures taken before the junk gets to the in box include «blacklisting», which blocks stuff from known spammers, and «whitelisting», which permits only e-mail from preapproved senders» (Stephen Levy, «How to Can the Spam», *Newsweek*, February 24, 2003).

Опозиція комп'ютерних термінів *whitelisting* досл. «занесення до білого списку» та *blacklisting* досл. «занесення до чорного списку» підтверджує спільну ціннісну орієнтацію всіх учасників текстопростору, де білий колір асоціюється із позитивною конотацією, а чорний – із негативною. Фонові знання перекладача допоможуть йому розпізнати семантичне навантаження аналізованих лексичних одиниць і це уможливить адекватну передачу англомовного тексту українською мовою, де колоративна асоціація реципієнта співпадає із асоціацією англомовного адресанта.

Саме соціальна орієнтованість англомовного комп'ютерного текстопростору й зумовлює полегшення сприйняття текстів комп'ютерної тематики, які є насиченими образними або емотивними термінами, або мають емотивно-експресивну стилістичну побудову: «There are **real advantages** to email, and incorporating the risk management tips into your personal and firm **email routines** will help you **enjoy the benefits** while **staying safe** from the «**mailstorm**» («Email: Preventing a mailstorm», The Law Society of British Columbia, October 26, 2009).

Використання емотивних дієслів *toenjoy* «радіти», *tostay (safe)* досл. «залишатися в безпеці», конверсиву *mailstorm* досл. «наплив листів/листовий шторм», свідчить про експресивність цього уривку. Таким чином, реципієнти цього тексту мають можливість сприйняти та зрозуміти найголовніші інтенції цього тексту. Дослівний переклад виділених лексичних одиниць не є характерним для україномовного наукового стилю, але цей уривок можна віднести до газетно-публіцистичного стилю, де реципієнтові легше сприйняти інформативну насиченість уривку завдяки емотивно-експресивним мовним засобам, що використовуються в тексті оригіналу.

Інший приклад ілюструю насиченість англомовного тексту галузі інформаційних та комп'ютерних технологій метафоричними термінами, образними виразами: «The Web is no longer seen as belonging to **a huge spider** but to **the ocean** of ideas, information, and entertainment. Therefore, **surfing the Web** and navigating on the Web connote the idea of randomly **cruising for fun and curiosity**» [23]. У цьому прикладі використання багатьох метафор *a huge spider* досл. «великий павук», *the ocean* досл. «океан», *surfing the Web* досл. «серфінгуючи мережею», *cruising for fun* досл. «подорожуючи для задоволення», *curiosity* досл. «цікавість» свідчить про те, що розміщення терміна «Web» та використання різних метафор свідчить про зміщення або динаміку розширення ядра тексту від перенесення його від систем з більш низьким ступенем узагальненості до більш високого ступеня узагальненості.

Окрім закладеної прагматичної настанови автора в семантиці використовуваних висловлювань, яка поєднує в собі науковість і буденність, необхідно звернути увагу на стилістичні особливості сучасного АКТП. В узагальнено-

му вигляді, частотність використання стилістичних засобів в АКТП, можна представити у вигляді таблиці:

Таблиця 1

Частотність використання стилістичних засобів в АКТП

Стилістичні засоби АКТП	Кількість (%)	Приклади
1. Антитеза	73 (24,5%)	A simple, yet brilliant idea
2. Алітерація	72 (23%)	contribute, conference containing
3. Наростання	67 (22%)	increasingly, more and more
4. Емфаза	52 (16,5%)	whatever is..., whenever are...
5. Метафори	46 (14%)	bug, mouse
Усього речень	310 (100%)	

Не менш важливою причиною звернення до повсякденного знання є те, що автор бажає уточнити, скорегувати або нівелювати існуюче в колективній свідомості уявлення (нерідко – емоційне) про концепт, яке або йде врозріз з науковим, або виділяє відмінні від наукових ознаки.

Наприклад: «Recall that on the **head node**, we created a file «**authorized keys**». Copy that **file**, created on your **head node**, to the `~/ssh` directory on the slave nodes. The **HEAD node will log on** the all the SLAVE nodes. The requirement, as stated in the LAM user manual, is that there should be no interaction required when **logging in from the head to any of the slaves**. So, copying the **public key** from the **head node** into each **slave node**, in the file «**authorized keys**», tells each slave that «wolf user on wolf00 is allowed to log on here without any password; we know it is safe. However you may recall that the documentation states that the first time you log on, it will ask for confirmation. So only once, after doing the above configuration, go back to the **head node**, and type `ssh wolfn` where «**wolfn**» is the name of your **newly configured slave node**. It will ask you for confirmation, and you simply answer «yes» to it, and that will be the last time you will have to interact. Prove it by logging off, and then `ssh` back to that node, and it should just immediately log you in, with no **dialog whatsoever**» [18].

Виділені комп'ютерні терміни імплікують характеристики суб'єктів та об'єктів реального світу в англомовний комп'ютерний текстопростір. Ці суб'єкти є такими, що виконують дію (термінологічні сполуки із терміном *head* досл. «голова»), і такими, що підпорядковуються певній дії (термінологічні сполуки із терміном *slave* досл. «раб»). З одного боку, створюються прототипні статичні та динамічні об'єкти, що імплікують характеристики та ознаки буденного знання, а з іншого боку відбувається фіксування певного наукового знання. Підводячи підсумок аналізу використання буденного знання в АКТП і його співвідношення з науковим знанням, можна стверджувати, що використання буденного знання обумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин і є неминучим. При цьому обидва типи знань не просто співіснують у АКТП паралельно-

но, але доповнюють одне одного. Однак, якщо науковий опис інформації відповідає за передачу змісту, то буденне знання поєднує науковий і буденний ментальні світи і робить сприйняття наукової інформації, що викладається в комп'ютерному тексті, простішим [2, 3, 6, 10, 11].

Можна дійти **висновків** про те, що англomовний комп'ютерний текстопростір, що розглядається як категорія соціальної даності, відображає свою суб'єктивну природу через використання образних засобів задля опосередкування соціальності і комунікативності. Сучасний перекладач має зважати на особливості вживання граматичних, лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів в англomовних текстах інформаційних та комп'ютерних технологій та вдатися до адекватної передачі прагматичних настанов автора під час перекладу. В межах АКТП, перекладачеві слід зважати на глобалістичні тенденції, в умовах яких і створюються такі типи текстів. Перекладач має володіти не лише білінгвальною компетентністю, а ще й екстралінгвістичною компетентністю, щоби в повній мірі розуміти вихідний текст на ДМ та адекватно продукувати його на ПМ, спираючись на мовні та позамовні чинники, які впливають на утворення сучасних англomовних текстів галузі інформаційних та комп'ютерних технологій. АКТП характеризується емотивно-експресивною забарвленістю, але, крім цього, у його інформативному компоненті домінуючим є принцип передачі функційності, тобто проведення паралелей між буденним знанням людини, із науковим пізнанням.

Образність сучасного АКТП є його домінуючою ознакою адже в ньому реалізуються стратегії інформування як професіоналів, так і аматорів. У **перспективі** необхідно досліджувати формування та реалізацію образного компоненту АКТП, розглядати його у динаміці розвитку сучасного світу, порівнювати збереження образності під час перекладу в різних мовах адже розуміння, сприйняття та продукування нових емотивно-експресивних мовних засобів АКТП є першим кроком до розуміння когнітивних особливостей різних мовних спільнот та їх потенційних координат інтегрування на науково-технічному полі діяльності.

Література:

1. Азнаурова Э. С. Прагматика текстов различных функциональных стилей / Э. С. Азнаурова // Общественно-политический и научный текст как предмет обучения иностранным языкам. – М. : Наука, 1987. – 3–25 с.
2. Александрова Л. В. Языковая выразительность научной прозы / Л. В. Александрова // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2000. – № 3. – С. 45–57.
3. Александрова О. В. Проблемы экспрессивного синтаксиса (на материале английского языка): [учеб. пособ.]. – М. : Высшая школа, 1984. – 211 с.
4. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : Сов. энцикл., 1990. – С. 136–137.
5. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М. : Прогресс, 1975. – 447 с.
6. Гнезділова Я. В. Прагматика емоційного та емотивного дискурсів / Я. В. Гнезділова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – Вип. 7. – С. 58–63.
7. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). / Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
8. Кубрякова Е. С. О тексте и критериях его определения / Е. С. Кубрякова // Текст. Структура и семантика. – М., 2001. – Т. 1. – С. 72–81.

9. Кутузов А. Б. Коммуникативные особенности дискурса компьютерных сетевых форумов / А. Б. Кутузов // Третьи Лазаревские чтения. – Челябинск, 2006. – С. 35–41.
10. Лазебна Н. В. Структурно-семантичні і функціональні особливості комп'ютерної термінологічної лексики з образним компонентом у сучасній англійській мові: дис... кандидата філологічних наук : 10.02.04 / Лазебна Наталія Валеріївна. – Донецьк, 2013.
11. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття: [монографія] / Р. К. Махачашвілі. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2008. – 204 с.
12. Михайлов С. Н. Лингвистическая характеристика компьютерной коммуникативной среды / С. Н. Михайлов // Язык и межкультурная коммуникация: 1-я межвуз. науч.-практ. конф., 19–20 апр. 2004 г.: материалы. – СПб. : Изд-во СПбГУП, 2004. – С. 158–160.
13. Fineman V. Computersaspeople: human interaction metaphorsin human-computer interaction [Електронний ресурс] / V. Fineman. – Carnegie Mellon University Pittsburgh, Pennsylvania, 2004. – 52 p. – Режим доступу : <http://mildabandon.com/paper/paper.pdf>.
14. Labov W. SociolinguisticPatterns / W. Labov. – University of Pennsylvania Press, 1972. – 214 p.
15. Matheson D. MediaDiscourses: AnalysingMedia Texts/D. Matheson. – Maidenhead, England: Open University Press, 2005. – 206 p.
16. Schuyler M. Computers: a Disposable Commodity / M. Schuyler // Computers in Libraries. – Jan. 2005. – P. 21–32.
17. Teleoacă A. I. Computer Collocations and Computer Metaphors [Електронний ресурс] / A. I. Teleoacă. – 2010. – Режим доступу : <http://www.bokorlang.com/journal/29colloc.htm>.

Список джерел лексикографічного матеріалу

1. GSMWorld. GlossaryofTerms. CopyrightGSMAssociation [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу : <http://www.gsmworld.com/technology/glossary.html>.
2. BlantonA. Microsoft Computer Dictionary / A. Blanton. – Fifth Edition. – Washington, Redmond : Microsoft Press, 2002. – 638 p.
3. QuinionM. Articles [Електронний ресурс] / M. Quinion. – Режим доступу : <http://www.worldwidewords.org/articles/index.htm>.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. BBC News. – 2003–2006.
2. Canadian Issues. – 2001–2004.
3. CNNfn. – 2001–2003.
4. Gozzi R. Metaphors Converging on the Internet / R. Gozzi // ETC.: A Review of General Semantics 54.4. – 1997. – 479 p.
5. Newsweek. – 2003–2007.
6. PC Magazine. – 2001–2003.
7. The Economic Times. – 2008–2010.
8. The Globe and Mail. – 2002, 2008.
9. The Washington Post. – 1999, 2001, 2005, 2007.

Лазебная Н. В. Прагматический аспект современных англоязычных текстов сферы информатики и компьютерных технологий

Аннотация. В статье рассмотрен прагматический аспект современных англоязычных текстов области информатики и компьютерных технологий; проанализированы их грамматические, лексические и стилистические особенности и пути их передачи на украинском языке.

Ключевые слова: прагматика, англоязычное компьютерноетекстопространство, образность, обыденное знание, научное знание.

Lazebna N. Pragmatic Aspect of Modern English IT Texts Summary. The article focuses on pragmatic aspect of modern English IT texts; analyzes their grammatical, lexical and stylistic features and ways of their rendering into Ukrainian.

Key words: pragmatics, English-language computer textual space, imagery, common knowledge, scientific knowledge.